

Padéi áldozatok (3.)

A bánási falut sem kerülte el a kíméletlen bosszú 1944-ben

1944 végén, amikor a Bánásban már véget ért a háború, a magyar lakosságra még újabb megpróbáltatások vártak. A katonai közigazgatás bevezetésével megnyílt annak a lehetősége, hogy felelősség nélkül gyilkolni lehessen, és ennek az időszaknak több mint húsz padéi magyar esett áldozatul. Talán ez lesz az első kísérlet arra, hogy ismertessük mindazokat a körülményeket, amelyek a gyilkosságokhoz vezettek e bánási településen.

A magyar áldozatok:

BERTA JÓZSEF cipésmester, 1899. március 1-jén született Padén, apja Mihály, anyja Szabó Ágnes, Szegedről költöztek Padéra.

Padé krónikájában a kivégzettek között szerepel, de csak öt évvel később halt meg a mitrovicai börtönben. Még aznap, amikor a szovjetek bejöttek Padéra, elvitték otthonról, később Nagykikindára

Dil Jakab jobbról az első

majd Nagybecskerekre szállították. Gyorsított eljárásban állították bíróság elé, ahol első fokon 10 évre, majd másodfokon 20 évre ítélték. Padé krónikája szerint az volt a bűne, hogy 1941 áprilisában akasztófát emelt saját udvarában, amelyre majd a szerbket akasztják fel. Ilyen vádakkal más, „szélsőséges” magyarokat is meggyanúsítottak a háború után. A másik bűne az volt, hogy a megszállás alatt fegyverrel látták Padé utcáin. A bírósági tárgyaláson tanúk igazolták ártatlanságát, de ez csak arra volt elég, hogy ne végezzék ki, hanem 20 évre ítélték. Öt kiskorú gyermeket hagyott otthon, akiket a fiatal szerb „partizánok” esténként fegyverrel ijesztgettek.

DIL JAKAB földműves, 1905-ben született, felesége Jaksa Katalin. Négy gyermekük volt: Margit, András, Katalin és Erzsébet, akik közül

a legidősebb mindössze tízéves volt. A falun kívül, tanyán laktak, a közelben nem vett részt, így nem tudni, mi volt a bűne, feltehetően a német származása. Padé krónikája semmilyen bűnét sem említi.

Letartóztatása után egy héttel még Padén látták, kényszermunkára hajtották a többi áldozattal együtt. Eltűnt 1944-ben.

GAJCS FERENC vasúti munkás, 1900. május 15-én született, apja Gábor, anyja Kis Julianna. Eltűnt 1944-ben, a Törökkanizsai Bíróság nyilvánította holtá. Padé krónikája nem említi bűnét. A padéiak emlékezete szerint szóváltásba került Veselin Gajin – Brkával, a falu egyik közismert partizánjával, aki a katolikus temetőben a keresztekre lövöldözött, ő pedig ezt szóvá tette.

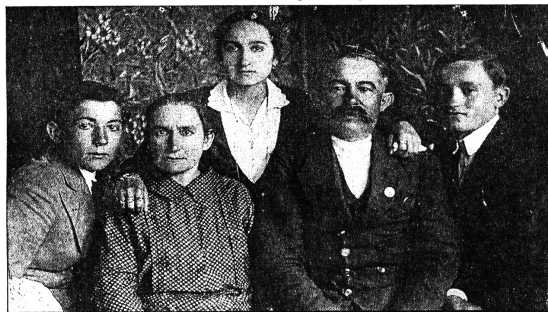
GAZSÓ ANDRÁS kocsmáros 1888-ban született. A hatalomváltáskor a községi önkormányzat pénztárosa. Amikor az új hatalom megalakul, vagyis kinevezik a Községi Népfelzabardító Bizottságot, hiánytalanul átadja a község pénzét. Két gyermek maradt utána: Irma és András. Eltűnt 1944-ben.

GELLÉR TIBOR (más források szerint Gal-ler) a falu jegyzője, a DMKSZ alelnöke, a Padéi krónika szélsőséges elemként tartja számon. Mint választott jegyző a háború egész ideje alatt kitűnt tevékenységével, de semmilyen bűnt nem követett el. Eltűnt 1944-ben.

GERA ANTAL 1878-ban született, apja István, anyja Ivánovics Gizella. A falu emlékezete szerint túzóltó és harangozó volt. Nincs róla semmi olyan adat, amely bármilyen felelősségét igazolná. Eltűnt 1944-ben.

HAIB JÁNOS, a padéiaknak csak „Hejb papa”, 1880. december 24-én született Eleméren, apja Jakab, anyja Katalin. 1905-ben került Padéra mint kántortanító. Eltűnt 1944-ben, és a Törökkanizsai Járásbíróság nyilvánította holtá. Amikor 1905-ben Padén megalakul a Polgári- és Gazdakör, Haib János az alapítók közé tartozik, és rábízák a könyvtár vezetését. A Bokréta (A Jugoszlávai Magyar Műkedvelők Almanachja) szerint az egyesület „ez időtől fogva a magyarság művelődési tevékenységének szervezője és irányítója”. Az első világháború után, 1933-ban a Polgári- és Gazdakör újjászerveződött, amelynek vezetésében Haib János a titkári tisztséget vállalja el, de volt ő karnagy is, rendezett számos népszínművet is, egyszerrel ő volt a művelődési egyesület mindenese. A Bokréta így ír a Polgári- és Gazdakör munkájáról: „Hogy a kör ma olyan szép otthonnal és kultúrintézményekhez méltó könyvtárral, rádióval, napi- és hetilappal és modern felszereléssel szimpaddal rendelkezik, az Haib János képességének, mély kultúrérzékének és odaadó munkájának köszönhető”.

Padé krónikája szerint Haib János, valamint a többi ártatlannal kivégzett, Kristály István, Táborosi István és többi padéi magyar egyik fő bűne az volt, hogy fegyveres csoportokba szerveződve – a szerb királyi hadsereg elmenekülése és a német csapatok megérkezése közötti időszakban – megőrizték a falu legfontosabb gazdasági és – állítólag – katonai jelentőségű létesítményeit (a postát, az

A Táborosi család. Kristály István, Táborosi István és a többi padéi magyar egyik fő bűne az volt, hogy fegyveres csoportokba szerveződve – a szerb királyi hadsereg elmenekülése és a német csapatok megérkezése közötti időszakban – megőrizték a falu legfontosabb létesítményeit

Aranka folyón lévő vasúti hidat, a vasúti pályát, a szivattyútelepeket, a malmot, a zsilipet, a kompot stb.), hogy azokat ne lehessen felrobbantani. A háború alatt Padén huzamosabb ideig katonák nem tartózkodtak, harcok nem folytak, így az említett objektumok inkább a falu lakosságának érdekét mintsem jelentősebb katonai célokat szolgáltak.

Kétségtelen, hogy Haib János a padéi magyarság egyik vezető egyénisége volt, többször vállalt megbízatást a helyi önkormányzatban, a DMKSZ egyik vezetője volt a faluban, sőt abban is hitt, hogy Bánásgot visszacsatolják az anyaországhoz, és ezt sokszor ki is mondta, de nem bántalmazott senkit, bűnt nem követett el.

KABÓK PÉTER lakatosmesterről nem sikerült adatokat szerezni, csak a születési éve (1898) ismert. Annyi azonban tudható, hogy Molnár Sándorral együtt tartóztatták le; és Bocsárra szállították. Ő is 1944-ben tűnt el.

(A befejező rész a következő számunkban)

■ ISPÁNOVICS István